

ТОМЛЕНИЕТО КАТО ЕСТЕТИКА НАСОЧЕНА КЪМ СУБЕКТНОТО – ЕДНО СВОЕОБРАЗНО

СЪЗЕРЦАНИЕ НА ДРУГИЯ

МАДЛЕН АНГЕЛОВА

Обща представа и източници на понятието

Субектът е поставен в една трудност, когато трябва да определя дадено чувство, а не го изпитва в моментното си битие, или никога не го е изпитвал. В една подобна ситуация, той няма друг избор, освен да възстанови представата възникнала в него посредством спомена. Ето това е методиката, която аз ще приложа в настоящия опит, надявайки се с максимална точност да обгърна параметрите на вече минало усещане. За да използваме с абсолютна яснота понататъшните размишления, необходимо ни е да направим едно кратко представяне на поставеното от изледването чувство. В същинската си проява то възниква за пръв път при стоиците, като първо тълкувание и най-кратко проявление на желанието. В тази философска школа то се свързва с една отчаяност на желанието, което сякаш отделено от своя предмет, продължава да се стреми напразно към него. Откъсвайки се от стоическия прочит, можем да изведем този патос не като напразен стремеж, а напротив – такъв, който макар, че е присъщ на субекта, не му е необходим в своята завършеност и не е сам по себе си цел, а самото устремяване осъществява целеполагането на субекта. Друга необходима забележка е, че когато визираме стоическия прочит, трябва да се има предвид, че в античността понятието „субект“ не е било въведено. Следователно е редно да уточним, че то се изпитва винаги от субект към друг субект и не може да бъде отправено към предметност.

Основни прояви и характеристики на томлението

Лесно е да бъде казано какво томлението не е – то е чувство, което не се обвързва със сексуалното като акт, в него не е налично желанието за притежание над другия, нито типичното за влюбването обожаване и обожествяване на другия. Чрез него субектът се целеполага, но не като определено действие, а обратно – като липса на всякакво действие за постигането му, но въпреки своята бездейственост, то не може да бъде nihilistisch, защото има целепоставеност. От тук лесно можем да изведем и началните признаци на това, което томлението

същностно е. То е естетиката , която може да съществува между субектите , чистото съзерцание, което единия субект извършва спрямо другия. Чисто , защото то не смесва предишни представи и не придава излишни , несъществуващи в другия качества. То го възприема такъв, какъвто е, не го обвързва пряко с желание, а само с една пасивна наслада от наличието на другия и припознаването на духа в отсрещното. Субектът не се себеполога в другия, а в самия себе си, но го прави така, че полага своите впечатления и наблюдения от другия, и тези представи стават ръководещи за субекта. Томлението е чисто , и защото не се ръководи от ерос и не изпитва нужда от каквото и да било. Субектът регистрира наличието на друг субект и това е цялата осъщественост, от която се нуждае. Сексуалното не присъства като акт, като осъществяване, а като романс, като невинно детско докосване и като копнеж, който вече осъществен, продължава да се осъществява в непрекъснатост. То не се случва посредством целепологане, а е чиста спонтанност, но когато тази спонтанност бъде осъществена в субекта, тя се превръща в самоосъществяване. И точно тази чистота прави невъзможно изпитването на гнет и отчаяние, защото по време на томлението имаме пълно осъществяване на чувството към другия субект и нямаме необходимост от нищо повече , освен съхраняването на това осъществяване. Разбира се, една подобна изчистеност и сведеност към единство на многопластността на нашата човешка природа , не може да бъде твърде дълготрайна. Томлението е крехко и понякога може да бъде изпитано дори само за миг. В момента , в който осъществяването на духа посредством съзерцанието бъде нарушено , и субектът започне да желае същински и плътски , да чувства мъка от непритежанието или непълното осъществяване на единството с другия , чистотата на томлението се размива и то вече не е налично като патос за субекта. Края на томлението идва там, където субектът се връща към желаещото самосъзнание , което „в своята непосредственост е нещо единично и желание“¹. Там свършва съзерцаването на другия и започва същинското желание. С други думи, когато духа престане да бъде познаващ по отношение на другия и се отнесе към него вече като към нещо обективно, чистата бездейна осъщественост на единство с другия става невъзможна.

¹ Хегел – „Енциклопедия на философските науки“ Том Трети – „Философия на духа“, стр.233 , ЛИК; София, 1998г.

Как става възможно томлението и кой може да го изпитва?

Когато има касателство до чувствата е хубаво те да бъдат изложени, такива каквито са в своята природа. Субектът не чувства в определена систематика, затова и когато търсим онтологичните параметри на едно чувство , не би трябвало да подходдаме систематично. Ето защо след като вече уточнихме особеностите на разглеждания патос, и в кой момент този патос вече не е възможен, трябва да се върнем към неговото начално възникване и да разберем как той става първоначално възможен.

За да стане достъпно за субекта едно подобно усещане, по необходимост в него трябва да са се извършили определени процеси и той да има определени вродени наличности. Първо условие за преживяване на подобни вълнения ще бъде разумът и познавателната способност на духа, възможността му да целеполога в и извън себе си, правейки го съзнателно , след собственото си себепознание. Томлението е такъв тип патос, който изисква непременно интересубективност. То не може да бъде социализирано , нито демонстрирано , а е проява единствено на дълбините на субекта. Не може да бъде разгледано като фактология , и не трябва да се приема като реалност, която може да бъде съобщена , защото е отвъд всички реалности и е чиста представа на вътрешното. С него изригва екстазната наслада на чистото естетическо – то не е действие, а напротив, липса на всякакъв акт – една жадувана моментност, която е в субекта, но той не може да я контролира, а единствено да бъде неин наблюдател. Без да познава собствената си воля и желания и без да е способен да ги контролира, никой дух не може да извърши едно такова устремение към съзерцанието , което предполага пълно възспиране на същинското физическо желание. Подобен статут на завършеност е характерен само за субекти от човешката раса и то в определен етап на съществуването им, в който личната им тленност и времеене остава на заден план и започва едно изтласкване на духа във времеене в единство с другост. Този процес поставя двата субекта в една успоредност, която не позволява на духа в томление да наруши този коловоз на недействителност. Макар ,че такова чувство на отдаденост е реално възможно, то никога не е реално изпълнено поради своята крехка форма. Затова цялото му битие минава като едно сънуване , което сякаш отделя духа от всичко реално позиционирано за да премине във времеенето си като съзерцаващ , нежелаещ

и напълно задоволен, за да загуби трансценденталните параметри на действителността и да се себеположи в липсата на физическо телесно общение с другия. Излизайки от тази граничност на това, което се случва, субекта навлиза по отношение на другия в един момент, който му се представя като това, което просто е и там става неговото пълно осъществяване в конкретната му времева ситуация. Особеният момент тук, е че подобно себеосъществяване, което предлага томлението се случва не през познание за собствената азовост, а през изграждане на представа за отсрещния и то такава, която включва всички негови позитиви и негативи и ги съзерцава с възторг. Когато духа започне това своеобразно трансцендиране от желанията си и навлезе в момент на завършено себепологане осъществено чрез другия, тогава става възможна и естетиката по отношение на другия субект, чрез която ние в това изследване обяснихме явлението томление. Това начало трябва да е напълно лишено от стремеж към развитие, то не е някаква форма на прогрес, а спонтанно възникнала завършеност, в която субекта осъществява битието си в определен период от време. И тази моментност, която томлението поражда е понякога толкова необяснима и неуловима от разума, но той е основен компонент от нея. Тя се случва като игра между него и възможностите на познаваното друго, но когато субектът поиска да я превърне в действителност, томлението изчезва, заедно с цялата си чистота и крехкост. Сякаш този патос е едно битие в себе си, което се позиционира в отделния субект и го превръща в другост за самия него. Изцяло погълнат от подобен вид чувство, субектът губи представата си за времеене.

Томлението може лесно да бъде свързано с представата за красивото и възвишеното, като естетически категории, но то крие в себе си определени недостатъци, най-големият от които навярно е неговата невъзвръщаемост. Патос, който предлага на субекта едно подобно отделяне от реалното не може да му даде такова битие като вечност. Поради ролята си на неосъзнаващ времеенето си под влиянието на насладата, донесена от това чувство, индивидът не може да прецени каква е конкретната продължителност на това влияние. Единственото, което може да гарантира пред себе си е моментът, в който томлението вече не е налично. Поставен в тази конкретика субектът може да притежава своето томление единствено като неясен спомен, който няма никакви реални параметри, едно случване, останало в минал план, което няма как да бъде възврътнато. Той се връща обратно в действителното си времеене,

в което патоса вече не само ,че не е наличен , а сякаш никога не е бил такъв. Подобно своеобразно изтрезняване от пиянството на насладата от съзерцанието може да бъде продиктувано или от регрес на чувството, или от неговата ескалация в другост. След като беше уточнено , че по време на томлението субектът има реална представа за другия и не го идеализира , то унищожаването на патоса може да бъде лесно причинено , когато томлеещият се разочарова от субекта на своите емоции. Подобно разочарование прекъсва процеса на мълчаливо съзерцание и бездействие и подтиква битието да се върне в реалните си основания и да възстанови същинското си целеполагане. Валиден е и обратният вариант , в който субектът , под влиянието на патоса , започва да изпитва желание да превърне своето съзерцание в реално действие , което иначе казано вече преминава в параметрите на влюбването. Тази ескалация на чувството не е в същинския смисъл такава , защото в нереалните параметри на едно томление , преценката за отсрещния е винаги реална , а в параметрите на едно влюбване субектът може да постигне действителност и осъществяване , но преценката му е твърде идеализирана. С други думи едно томление изисква дистанцираност на субекта от реалността , която прекъсва представата му за време и я превръща в статичност , в която другия е точно и само това , което е. Ако субектът премине в представата си за това какво другият може да бъде и започне да се целеполага посредством другост или представа , той губи своето битие в томление.

Свойствено томлението може да бъде определено като най-пълното осъществяване на субекта в себе си , повлиян от една другост , а реално то не изисква никаква действителност. Това го прави във висша степен едно лично преживяване , което се представя тайнствено и неясно дори пред самия субект. Може спокойно да бъде охарактеризирано като естетика насочена към субектното, поради своята природа на незаинтересованост и съзерцание. Неговата неповторимост и същност го издигат до висота , в която физическите закони и границите на реалното са невалидни. По този начин то битува в субекта като най-висша степен на насладата от наличието на друга субектна форма , но и най-малко действена по отношение на тази другост.

Източници

Имануел Кант – „Критика на способността за съждение“, БАН; София, 1993 г.

Хегел – „Енциклопедия на философските науки“ Том Трети – „Философия на духа“, ЛИК, София, 1998 г.

Paul Verlaine, (посетено на 25.06.2013), available at

<

http://poesie.webnet.fr/lesgrandsclassiques/poemes/paul_verlaine/index.html >